

Vlaams
Parlement

ingediend op **1707** (2018-2019) – Nr. 1
12 oktober 2018 (2018-2019)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Elke Van den Brandt, Lorin Parys en Vera Jans

over de werkzaamheden
van de Commissie van Toezicht

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Danielle Godderis-T'Jonck, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs,
Tine van der Vloet;

Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Freya Saeys, Martine Taelman;

Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;

Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Lies Jans, Manuela Van Werde;

Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;

Jo De Ro, Emmily Talpe;

Jan Bertels, Bert Moyaers;

Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

INHOUD

1. Uiteenzetting door de Commissie van Toezicht.....	4
2. Vragen van de leden.....	8
Gebruikte afkortingen.....	21

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 12 september 2018 hield de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een hoorzitting over de werkzaamheden van de Commissie van Toezicht. Aan de hoorzitting namen de volgende sprekers deel: Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris; Inge Schoevaerts, secretaris van de Commissie van Toezicht; en Annelien Coppeters, Jochen Devlieghere en Dirk Pée, maandcommissarissen.

De gevalideerde verslagen – maandbezoeken van de maandcommissarissen januari-juli 2018 zijn als bijlage terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Uiteenzetting door de Commissie van Toezicht

Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris, zegt dat de Commissie van Toezicht met twaalf maandcommissarissen in twaalf voorzieningen actief is. De eerste bezoeken zijn in het najaar van 2017 afgelegd. De bedoeling van die eerste bezoeken was de voorziening, de jongeren, de opvoeders en de directie leren kennen. De eigenlijke bezoeken als maandcommissaris zijn in januari 2018 gestart. Op dat moment zijn de eerste verslagen opgemaakt.

Voor Tongeren is de voorbije periode een nieuwe maandcommissaris gekozen omdat de eerste maandcommissaris om gezondheidsredenen ontslag heeft genomen. Dankzij de reservepool is snel een nieuwe maandcommissaris aangesteld. De Wingerdbloei in Antwerpen kende een vertraagde opstart waardoor er over deze voorziening nog geen verslagen beschikbaar zijn. Ondertussen verloopt alles naar behoren.

Er was de voorbije periode maandelijks een overlegmoment met de maandcommissarissen. Dat was belangrijk en noodzakelijk omdat het niet evident is om de rol van maandcommissaris te vervullen. De maandcommissarissen zijn vrijwilligers. Ze zijn niet allemaal (in dezelfde mate) vertrouwd met de jeugdhulp. Het vergt tijd om de voorzieningen en de werking van de jeugdhulp te leren kennen. Daarom wordt het proces zorgvuldig bewaakt en onderling besproken.

Er is de voorbije zes maanden grondig werk gemaakt van communicatie. Er is een individuele poster van elke maandcommissaris. Ze beschikken over kaartjes en informatiefolders. De website is in ontwikkeling. Er is de voorbije periode goed nagedacht over dit belangrijke punt.

De rapportage is een ander belangrijk thema. De verslagen zijn volgens een vaste structuur opgebouwd, die uit twee grote rubrieken bestaat. Er zijn de algemene observaties en signalen over materiële leefomstandigheden, sociaal en pedagogisch raamwerk, gezondheidszorgen en varia als subthema's. Daarnaast zijn er de concrete meldingen, signalen en klachten die voortvloeien uit (groeps)gesprekken met de jongeren. Dat alles wordt van nabij gevolgd door de Commissie van Toezicht en de instelling. Er is een thematische bundeling met het oog op het jaarverslag in februari 2019. De verslagen zijn gebaseerd op het interessante en internationaal verspreide rapport van het Belgische Defence for Children over de wijze waarop de situatie van jongeren in detentie kan worden gemonitord. In het buitenland gaat men ook aan de slag met dit rapport.

Er is ten slotte ingezet op vorming en opleiding. Er is aandacht besteed aan bemiddeling en de organisatie van de jeugdhulp. Eind september 2018 worden enkele zaken thematisch uitgespit. Daarover wordt in het jaarverslag gerapporteerd.

Dirk Pée, maandcommissaris, zegt dat een bezoek zonder de verplaatsing doorgaans een viertal uur duurt, wat betekent dat hij er een dag vrij voor moet

nemen. Een aangekondigd bezoek ziet de omkadering als een gelegenheid om hem bezorgdheden mede te delen, vaak omdat de omkadering onvoldoende draagvlak vindt in de organisatie. Bij een onaangekondigd bezoek gaat de maandcommissaris binnen met zijn badge. Aan de hand van zijn eigen planning bezoekt hij een negental leefgroepen. De bezoeken verlopen per leefgroep anders, soms plenair met daaraan gekoppeld individuele klachten. Bij een bezoek aan een GES-leefgroep zijn het de opvoeders die ventileren. Als jongeren een kamermoment hebben, zijn ze niet aanspreekbaar. Soms gaat de maandcommissaris doelgericht te werk en besteedt hij bijvoorbeeld aandacht aan het onderwijs door een halve dag mee les te volgen. Ten derde zijn er overlegmomenten met de directie om zijn vaststellingen en het daarop geënte actieplan te bespreken.

Een maandcommissaris doet drie zaken: luisteren, bemiddelen en soms oplossen. Dat laatste kan door te luisteren en begrip te tonen. Indien nodig, wordt het Kinderrechtencommissariaat ingeschakeld.

Annelien Coppieters, maandcommissaris, zegt dat haar bezoeken een vergelijkbaar verloop kennen. Haar werkbezoeken zijn steeds onaangekondigd. Ze meldt zich aan. Toen ze nog niet over een toegangsbadge beschikte, kon ze op een andere wijze tegenover de jongeren staan. Ze begint steeds met een bezoek aan de jongeren in de onthaalleefgroep zodat ze op de hoogte zijn van hun rechten. Er zijn vanwege de verschillende aard verschillen tussen de leefgroepen. Jongeren spreken haar vaak in groep aan. Er is geen schroom om samen met de opvoeders te bespreken wat hen bezighoudt. Soms neemt een jongere haar apart. Ze probeert te luisteren naar hoe de jongeren hun situatie beleven. Ze spoort hen aan in dialoog te treden met de opvoeders of de pedagogische directie. Het vertrouwen winnen van jongeren en opvoeders heeft een inspanning gevergd. Ze neemt een aantal specifieke onderwerpen in het vizier: onderwijs en gezondheidszorg. De werkbezoeken nemen tijd in beslag. Allicht is er onvoldoende tijd om alle jongeren te horen. Soms juichen ze als de maandcommissaris toekomt. Ze hebben soms gewoon nood aan een babbel.

Inge Schoevaerts, secretaris van de Commissie van Toezicht, verduidelijkt de functie van het secretariaat bij de Commissie van Toezicht. Het is een deeltijdse opdracht. Het secretariaat geeft de Commissie van Toezicht vorm, houdt ze draaiende en op de rails. In wezen gaat het om een administratief en organisatorisch ondersteunende functie. Het secretariaat is het aanspreekpunt voor de maandcommissaris, de voorzieningen en de jongeren. Het secretariaat staat ten slotte ook in voor de verslaggeving.

De rol van aanspreekpunt voor de maandcommissarissen is belangrijk. Hun bezoeken zijn immers niet eenvoudig. Ze komen telkens terecht in een setting met een specifiek karakter. Ze spreken met jongeren met een zware voorgeschiedenis. De maandcommissarissen kunnen bij hun secretariaat terecht om te ventileren of om (bijvoorbeeld gesprekstechnisch) advies te vragen. De vragen van maandcommissarissen kunnen over heel concrete zaken gaan of over de toepassing van het kinderrecht in bepaalde situaties.

De rol van aanspreekpunt voor de jongeren betekent dat ze zich tot het secretariaat richten als ze de maandcommissaris willen spreken. Het secretariaat brengt de maandcommissaris daarvan op de hoogte. Directeurs met vragen over bijvoorbeeld vaststellingen van de maandcommissaris kunnen zich ook tot het secretariaat richten. Het secretariaat probeert een vertrouwensrelatie te onderhouden met de drie partijen.

De verslaggeving wordt gekenmerkt door verschillende snelheden omdat sommige maandcommissarissen hun eerste bezoeken al in oktober of november 2017 hebben afgelegd. De officiële start was echter 1 januari 2018. Het

secretariaat is zich ervan bewust dat de maandcommissarissen een vrijwillig engagement zijn aangegaan. Als het twee tot drie maanden duurt alvorens een verslag wordt ingediend, stuurt het secretariaat een herinneringsmail. De bezoeken afleggen is slechts één stap. Achteraf moet thuis een verslag geschreven worden. Ook dat deel van de opdracht verdient erkenning.

Het secretariaat probeert de ingediende verslagen in de afgesproken vorm te gieten. Elke maandcommissaris heeft een eigen stijl en let op andere zaken. Aan het secretariaat om daar lijn in te brengen. Het huidige kader staat nog niet noodzakelijk vast maar is thans wel werkbaar. Mogelijks zal dit kader nog evolueren.

Het volstaat niet de verslagen in een vaste structuur te gieten. De verslagen worden immers opgevat als werkdocument. Jongeren signaleren vaak iets maar vragen er verder niets mee te doen. In het verslag wordt daarom een onderscheid gemaakt tussen signalen en klachten.

Een trapsgewijze aanpak is aangewezen omdat de maandcommissarissen met bepaalde meldingen zelf aan de slag gaan, terwijl ze andere doorsturen naar het Kinderrechtencommissariaat omdat ze verder onderzoek vergen of over het hele jeugdhulptraject gaan. Maandcommissarissen bekijken het leven in een voorziening maar de jongeren hebben het geregeld over de relatie met consulent of jeugdrechter. Met die opmerkingen gaat een klachtenbehandelaar van het Kinderrechtencommissariaat aan de slag.

In een derde fase wordt gezocht naar terugkerende thema's waar de Commissie van Toezicht zich over moet buigen. De aandacht voor gezondheidszorg spruit voort uit een opmerking van een jongere over het medische toezicht wanneer ze in een voorziening toekomen. Uit alle individuele verhalen kan een algemene lijn getrokken worden.

Het werk is nog volop in beweging. Er wordt voor de nodige nuance gezorgd. Het secretariaat duidt de trajecten die voorzieningen en gemeenschapsinstellingen hebben afgelegd, en wijst op het grotere geheel. De terechte verontwaardiging die maandcommissarissen voelen, wordt op die manier in perspectief geplaatst.

Bruno Vanobbergen zegt dat de Commissie van Toezicht betreurt dat over de gebundelde verslagen al uitgebreid is geschreven. Wie niet vertrouwd is met de werking van de Commissie van Toezicht, loopt het risico bepaalde thema's eenzijdig te belichten. Dat is wat de Commissie van Toezicht betreft ook gebeurd. Dat betekent hoegenaamd niet dat bepaalde zaken in de doofpot worden gestopt. Er is de voorbije maanden uitvoerig van gedachten gewisseld en gesproken met betrokken actoren. Uit bezorgdheid over de aanpak van deze zaken op lange termijn verdient een en ander duiding.

Het is de voorbije maanden geregeld voorgevallen dat een maandcommissaris van oordeel is dat een melding eigenlijk als klacht behandeld moet worden door het Kinderrechtencommissariaat. Er is bijvoorbeeld de klacht van een jongere met een beschikking van drie maanden in een gemeenschapsinstelling. Door agendaproblemen kon er voor het aflopen van deze periode geen evaluatie doorgaan waardoor het risico ontstond dat de beschikking verlengd zou worden. Het Kinderrechtencommissariaat heeft contact opgenomen met de voorziening en de consulent. Met de maandcommissaris is onderzocht hoe het contact met de jongeren goed te houden en tegelijk naar een oplossing te zoeken.

Hoewel de verschillende verslagen nog niet zijn geanalyseerd, zijn er enkele opmerkelijke zaken, met name isolatie en afzondering, waar terecht verontwaardiging over is ontstaan. Dit complexe en delicate thema is de voorbije periode

besproken. Wanneer een jongere in een gemeenschapsinstelling langer dan vijf dagen wordt afgezonderd, dan wordt het Kinderrechtencommissariaat daarvan op de hoogte gebracht. Dat wordt samen met het agentschap Jongerenwelzijn gevolgd. Het Kinderrechtencommissariaat ontvangt telkens een verslag. Het Kinderrechtencommissariaat heeft zijn bezorgdheden daarover al geformuleerd maar ziet ook in dat dit bijzonder moeilijk is voor voorziening en opvoeders. Het is zaak samen te zoeken hoe om te gaan met een jongere die een gevaar vormt voor zichzelf en voor anderen. Het Kinderrechtencommissariaat neemt dit thema bijzonder ernstig maar gezien de complexiteit is een snelle oplossing niet mogelijk. Ernstige conflicten – die eerder uitzonderlijk zijn – worden aangepakt zonder het langetermijnproces uit het oog te verliezen.

Een ander thema dat in alle verslagen terugkomt, is de infrastructuur. Dat is geen nieuw thema waarover reeds eerder is gerapporteerd. Er is een langetermijnplanning opgemaakt. Desondanks zal daar blijvend over gerapporteerd worden omdat jongeren het blijven signaleren.

Er is voorts de nood aan intensieve psychologische en psychiatrische begeleiding, wat verband houdt met de diverse bevolking van de gemeenschapsinstellingen. Het Kinderrechtencommissariaat maakt zich daar zorgen over en heeft reeds eerder gepleit voor meer differentiatie in de jeugdhulpvoorzieningen om tegemoet te kunnen komen aan de meervoudige problematieken waarmee specifieke groepen van jongeren kampen.

Er zijn tal van meldingen over het pedagogische kader. Daarover kan geen algemene opmerking gemaakt worden omdat de verschillen tussen de voorzieningen groot zijn. Er is een onderscheid tussen gemeenschapsinstellingen en besloten opvang, tussen jeugdhulpvoorzieningen en tussen opvoeders. Jongeren die in meerdere voorzieningen hebben verbleven, zitten met frustraties. Hierop zal het jaarverslag terugkomen. Dit thema houdt verband met de evolutie naar en behoefte aan een gedifferentieerde benadering.

Jochen Devlieghere, maandcommissaris, verduidelijkt hoe de maandcommissarissen en de Commissie van Toezicht de voorbije maanden hebben gewerkt en in de toekomst hopen verder te werken. Al tijdens de eerste bijeenkomsten werd duidelijk dat de maandcommissarissen geen evidente opdracht vervullen. Er is gezocht naar de aangewezen wijze om de opdracht, een extra raam openzetten in de voorzieningen, te vervullen. De maandcommissarissen willen uitdrukkelijk geen inspectie zijn. Het raam is de voorbije maanden opengezet door al dan niet in consensus met de voorzieningen, medewerkers en jongeren aan de slag te gaan. Dat gebeurt niet door binnen te vallen, verslagen te lezen of jongeren te bevragen. De maandcommissaris gebruikt een badge om zich aan te melden, zit met de jongeren aan tafel en stelt hen dezelfde vragen als ouders hun kinderen. Een maandcommissaris eet met de jongeren, hangt wat rond in de voorziening of doet samen met de jongeren aan sport. Die aanpak schept een sfeer van vertrouwen. De maandcommissaris woont bewonersvergaderingen bij, en vraagt jongeren of ze al gehoord hebben van hun rechtspositie of naïefweg hoeveel zakgeld ze krijgen.

De maandcommissarissen hebben veel tijd nodig gehad om het vertrouwen te winnen van de directie, het personeel en vooral van de jongeren. De jongeren zaten niet te wachten op nog iemand van buiten de voorziening met vragen. De vaststelling is dat het raam beter geleidelijk dan roekeloos kan worden geopend. Dat alles verklaart waarom de Commissie van Toezicht in eerste instantie vroeg om de tussentijdse verslagen niet te delen. De vrees was dat deze verslagen zonder context in de media terecht zouden komen en een weerslag zouden hebben op de langzaam opgebouwde vertrouwensrelatie.

Dat er inmiddels vertrouwen is bewijst het feit dat een voorziening die een nieuwbouw plant, de Commissie van Toezicht en het Kinderrechtencommissariaat om input vraagt. Samen wordt gezocht naar de impact van een nieuwbouw op het pedagogische project en het welzijn van de jongeren. Dankzij het vertrouwen heeft deze voorziening zelf toenadering gezocht. Ook jongeren spreken de maandcommissaris spontaan aan. Of jongeren dat ook doen met de medewerkers van de Zorginspectie is maar de vraag. De maandcommissarissen zijn een vertrouwd gezicht geworden en willen dat blijven. De maandcommissarissen ondersteunen. Hun uitgangspunten zijn vertrouwen in plaats van wantrouwen, wederzijds begrip, onzekerheid en voldoende kritisch vermogen. Op deze manier willen ze pijnpunten, bezorgdheden en zaken die niet door de beugel kunnen, blootleggen om ze vervolgens met de directie te bespreken. Vaak blijkt dat de directie er niet van op de hoogte is. Jochen Devlieghere nodigt de commissieleden uit samen met onder meer de Commissie van Toezicht, het Kinderrechtencommissariaat en de voorzieningen op dezelfde wijze aan de slag te gaan.

2. Vragen van de leden

Elke Van den Brandt dankt de maandcommissarissen voor hun vrijwillige inzet. Zonder op individuele gevallen in te gaan en rekening houdend met het alsnog ontbreken van een analyse is het belangrijk te weten welke lessen (niet) getrokken kunnen worden. Het verslag maakt melding van een aantal zaken die de lezer wakker schudden en waar de politiek niet naast kan kijken. Op welke wijze en op welke termijn kan het tot een wisselwerking komen? Hoe kan men hieruit lessen leren zonder in anekdotiek te vervallen? Er moet tegelijk worden vermeden dat zaken niet meer gezegd worden of niet meer in de verslagen terechtkomen. De nodige openheid mag niet in het gedrang komen.

Dat is gevraagd de verslagen niet te delen, heeft de spreekster wat gechoqueerd, want kort nadat ze de verslagen had ontvangen, werd ze al getelefoneerd door een journalist. Het Vlaams Parlement moet in staat zijn discreet met informatie om te springen. Daarover moeten afspraken gemaakt worden. De Commissie van Toezicht moet haar goede en belangrijke werk kunnen voortzetten. Het vertrouwen van jongeren, voorzieningen en politiek is cruciaal. Het is goed dat openlijk is gezegd dat dit vertrouwen niet ondermijnd mag worden. In welke mate is het geleverde werk beschadigd? Is de basis inmiddels voldoende groot?

Grote problemen worden op een bepaald moment ter onderzoek doorgegeven aan het Kinderrechtencommissariaat. Is er ook een moment waarop wordt beslist door te geven aan de Zorginspectie? Hoe verloopt de relatie met de Zorginspectie in de praktijk? De Zorginspectie focust in de volledige welzijns- en gezondheidszorgsector op isolatie en fixatie. Wordt er op dat punt samengewerkt? Welke lessen ter verbetering geven de maandcommissarissen?

De sector kent een woelig 2018 met voor de zomer een reeks stakingen. Er zijn inmiddels engagementen aangegaan en akkoorden afgesloten over extra ondersteuning. Merken de maandcommissarissen dat op het terrein?

Tine Soens dankt de maandcommissarissen en het Kinderrechtencommissariaat voor dit belangrijke verslag. Een aantal zaken is niet nieuw. De tekorten op het vlak van infrastructuur, omkadering en personeel en het uitblijven van een gedifferentieerde aanpak worden al geruime tijd gesignaleerd.

De medewerkers van de Vlaamse jeugdinstanties doen hun uiterste best. Ze roeien met de riemen die ze hebben. Er is de verouderde infrastructuur. Ze zijn van oordeel dat een betere omgeving voor een betere sfeer zal zorgen. Hoe staan de maandcommissarissen daartegenover? Hoe kunnen gebouwen en leefgroepen

aantrekkelijker gemaakt worden? Wordt er voldoende in geïnvesteerd? Zijn er structurele tekorten?

Het agentschap Jongerenwelzijn heeft naar eigen zeggen al verschillende klachten weggewerkt en plant overleg met het Kinderrechtencommissariaat en de directies. Welke klachten zijn al aangepakt? Wanneer is het overleg gepland? Welke lessen kunnen er al getrokken worden? Welke maatregelen zijn thans al mogelijk?

Het personeel moet geregeld werken met jongeren die eerder in de psychiatrie thuishoren. Jeugdinstellingen kunnen hun niet de nodige zorg aanbieden. Het personeel kwam hiervoor al meermaals op straat. Wat bevelen het Kinderrechtencommissariaat en de maandcommissarissen aan?

De berichtgeving over het tussentijdse verslag kan ervoor zorgen dat de Commissie van Toezicht onder druk komt te staan. De vrees is dat de werking van de maandcommissarissen gehypothecerd wordt. Ze hebben immers moeten knokken om vertrouwen op te bouwen. Staat de werking onder druk? Is het vertrouwen van jongeren en voorzieningen geschonden door het perslek?

De maandcommissarissen botsten de voorbije maanden geregeld op verontrustende situaties. Ze zijn telkens besproken in de Commissie van Toezicht. Sommige zijn na een officiële klacht onderzocht en aangepakt door het Kinderrechtencommissariaat. Andere zijn door de maandcommissarissen in overleg met de instellingen aangepakt. Wat zijn de belangrijkste structurele problemen? Welke geraken moeilijk opgelost?

Martine Taelman spreekt haar waardering uit voor het geleverde werk. Het verslag brengt zowel positieve als negatieve elementen aan bod. Klachten over dagdagelijkse problemen worden in dialoog met de instelling opgelost. Het is belangrijk dat naar terechte klachten wordt geluisterd en dat er naar een oplossing wordt gezocht.

Een voorbeeld van een negatief element is de infrastructuur. De maandcommissarissen hebben daar echter geen impact op. De minister van Welzijn moet per instelling een duidelijke timing geven over wat wanneer zal worden uitgevoerd om de soms middeleeuwse toestanden weg te werken.

Een aantal fundamentele opmerkingen keert terug. Ook hier hebben de maandcommissarissen geen vat op, maar deze opmerkingen hebben impact op wat dagdagelijks gebeurt in de instellingen. De bestaffing is niet aangepast aan de groeiende groep van jongeren met psychologische en psychiatrische problemen. Er is het uitstroomebeleid met een gebrek aan middelen om de begeleiding na het verblijf te kunnen opnemen. De samenwerking met de consulent van de jeugdrechtbank verloopt soms moeilijk. Hoe zouden de maandcommissarissen dat aanpakken?

Er zijn belangrijke klachten over het pedagogische concept. De situatie is in elke instelling anders. Er is een spanningsveld tussen het fasesysteem en de fundamentele rechten. De puntensystemen leiden te vaak en snel tot negatieve punten. Sommige instellingen voeren een sterk lik-op-stukbeleid. Hoe zouden de maandcommissarissen dat op korte termijn verbeteren?

De toegang tot de gezondheidszorg is niet altijd passend. Hoe reageren de maandcommissarissen op deze opvallende opmerking?

Lorin Parys drukt zijn appreciatie uit voor het werk dat de maandcommissarissen leveren. Er wordt gezegd dat documenten zijn gelekt en vroegtijdig in de media

gekomen. De spreker hoopt dat de verontwaardiging over de vaststelling dat een jongere langer wordt opgesloten omdat een rapport niet af is, groter is dan de verontwaardiging over het mediadebat. Een publiek debat is in het belang van alle opgesloten jongeren, van het Vlaams Parlement en van het werk van de maandcommissarissen. De kkindeerchtencommissaris heeft de spreker in januari 2018 beloofd de documenten in de daaropvolgende maand te bezorgen. Deze afspraak is gewijzigd.

De verslagen zijn uiteindelijk bezorgd. Het zijn openbare documenten. Er is geen geheimhoudingsprocedure. De spreker heeft daarover overleg gepleegd met het kabinet van de parlementsvoorzitter. Over deze documenten wordt thans een openbaar debat gevoerd.

In de verslagen wordt melding gemaakt van zaken die danig belangrijk zijn voor de opgesloten jongeren dat ze op een volwassen wijze en in een vertrouwensrelatie zonlicht verdienen. Vertrouwen begint echter met openheid en met het benoemen van de feiten. De verslagen benoemen en beschrijven een aantal zaken op een genuanceerde wijze. Er wordt eveneens melding gemaakt van heel wat positieve zaken en inmiddels ondernomen acties.

Sommige zaken zijn danig frappant dat ze, zelfs indien ze slechts eenmalig voorvallen, niet door de beugel kunnen. Openheid is de beste remedie om dergelijke zaken aan te pakken. Daarover moet men een volwassen debat kunnen voeren. Wat de maandcommissarissen benoemen, moet ook in de publieke sfeer benoemd kunnen worden. Er moet publiek over gedebatteerd worden om er samen mee aan de slag te kunnen gaan. Dat alles acht de spreker in het belang van de opgesloten jongeren.

Wie vaststelt dat twee grote klachten steeds naar boven komen, mag niet op zijn stoel blijven zitten. Ten eerste worden fundamentele rechten van jongeren geschonden: veertien dagen in een isolatiecel, niet kunnen afstuderen omdat de studierichting niet wordt aangeboden, het ontbreken van een uitgewerkt sanctiebeleid of een sanctiebeleid dat verschilt tussen voorzieningen, leefgroepen en individuele begeleiders. Hoe is het bijvoorbeeld mogelijk dat jongeren het dossier van andere jongeren kunnen lezen? Jongeren schuiven in Tongeren door naar een cel op basis van hun leeftijd. Er is onvoldoende psychologische of psychiatrische ondersteuning om voor de gepaste omkadering te zorgen. Daarnaast zijn er klachten over de infrastructuur. Er wordt gewerkt met nachtemmers. De verwarming doet het niet altijd. Ramen kunnen niet open. Er is schimmel op de muren. Dergelijke opmerkingen baren de spreker zorgen. Uiteraard wordt er ook goed werk geleverd in de gemeenschapsinstellingen. Wie er werkt, roeit met de riemen die hij heeft. Het is te hopen dat de gevoerde acties en het antwoord van de minister voor soelaas zorgen.

De vaststellingen zijn te belangrijk om er niet over te debatteren. Het Vlaams Parlement moet ze bespreken. Er moet een debat over gevoerd worden in het publieke forum. Omdat het debat een tegensprekelijk debat is, heeft de spreker onmiddellijk gezegd dat het verslag heel wat goede zaken vermeldt. Dat raakt echter ondergesneeuwd als er daarnaast zaken worden vastgesteld die tegen de borst stuiten. De kkindeerchtencommissaris heeft inmiddels gereageerd, net zoals de woordvoerder en de administrateur-generaal van het agentschap Jongerenwelzijn.

Omdat ze geen draagvlak vinden in hun organisatie, moeten begeleiders zich tot een maandcommissaris richten. Waarover gaat dat precies?

Er is gezegd dat jongeren blij zijn wanneer de maandcommissaris er is omdat ze dan nog eens een gesprek kunnen voeren. Dat is enerzijds goed, maar anderzijds

is dat niet de taak van de maandcommissaris. Moet dat echter geen structureel deel uitmaken van de werking? Moeten voorzieningen er niet voor zorgen dat jongeren een gesprek kunnen voeren met iemand die ze vertrouwen?

Er moet snel worden opgetreden. Welke lessen hebben de maandcommissarissen al getrokken? Op welk vlak zijn er al stappen vooruitgezet? Welke knelpunten resten er nog en raken niet opgelost? Welke fundamentele rechten worden zelfs na rapportage en bespreking nog steeds geschonden? Het is belangrijk dat over deze belangrijke vragen een goed publiek debat gevoerd wordt. Het rapport is te belangrijk om te wachten op een eindverslag in februari 2019 alvorens grote conclusies te trekken. Gezien het belang van de vaststellingen mag het Vlaams Parlement niet wachten.

Katrien Schryvers spreekt haar dank en waardering uit voor de kinderrechtencommissaris, secretaris Inge Schoevaerts en alle maandcommissarissen. De voorbije maanden zijn de eerste stappen gezet van het decretaal beoogde externe toezicht. Iedereen is stil geworden van de toelichting. Het was een genuanceerde uiteenzetting over het leerproces, over vertrouwen winnen van jongeren, directies en medewerkers, over de wijze waarop wordt teruggekoppeld en problemen onderling worden besproken, of over hoe na een bezoek al stappen voorwaarts gezet kunnen worden. Sommige van de gesignaleerde problemen zijn louter praktisch terwijl andere fundamenteeler van aard zijn. Dat sommige zaken eerder bestemd zijn voor het Kinderrechtencommissariaat dan voor de Commissie van Toezicht, bevestigt de plek waar de Commissie van Toezicht is ondergebracht. De appreciatie voor het doorlopen groeiproces is, zeker gezien het vrijwillige engagement, groot. De maandcommissarissen ontmoeten jongeren met diverse achtergrond. Elke leefgroep vergt een andere omgang.

De spreekster vindt het spijtig dat de commissie deze genuanceerde toelichting niet heeft afgewacht alvorens een volwassen discussie te voeren die geen pijnpunten uit de weg gaat. Het voorstel van decreet houdende het externe toezicht en de externe klachtenregeling bij voorzieningen voor vrijheidsbenemende opvang van kinderen en jongeren (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 633/1) en het werk van de maandcommissarissen zijn er om de rechtsbescherming en de positie van de jongeren te verbeteren. Omdat ze van hun vrijheid zijn beroofd, verkeren ze in een kwetsbare situatie. In de toekomst moet dit volwassen benaderd worden met de genoemde doelstelling voor ogen. Iedereen wil immers dat de situatie verbetert.

De spreekster citeert vervolgens de eerste alinea van de toelichting bij het voorstel van decreet houdende het externe toezicht en de externe klachtenregeling bij voorzieningen voor vrijheidsbenemende opvang van kinderen en jongeren. De indieners van dat voorstel van decreet zijn niet over een nacht ijs gegaan. Ze stonden voor tal van uitdagingen en vragen. De fundamentele opzet van dat initiatief zou inmiddels duidelijk moeten zijn. Tijdens de zittingsperiode 2009-2014 zijn hoorzittingen gehouden over de conceptnota over extern toezicht en externe klachtenbehandeling inzake hulp- en dienstverlening aan kinderen en jongeren en hun gezinnen (*Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2312/1 en 2). Een vervolg voor andere vormen van vrijheidsbeneming blijft de doelstelling.

Niet iedereen is vertrouwd met de oorsprong van wat thans wordt besproken. Een maandcommissaris moet maandelijks verslag uitbrengen bij de Commissie van Toezicht over het toezicht, de grieven, de bemiddeling en eventuele toeleiding naar het Kinderrechtencommissariaat. De Commissie van Toezicht valideert de verslagen vervolgens als rapport nadat is vastgesteld dat het verslag geen namen van natuurlijke personen bevat en voldoet aan de gehanteerde inhoudelijke en vormelijke criteria. Deze hoorzitting gaat over een reeks van gevalideerde maandelijksse rapporten per afzonderlijke voorziening of afdeling

waarop extern toezicht geldt. Telkens met een evolutie van de vaststellingen. Wat in de ene afdeling of voorziening wordt vastgesteld, geldt niet noodzakelijk voor de andere. De rapporten moeten weergeven in welke mate tegemoet is of kan worden gekomen aan bepaalde vaststellingen. De ruimte voor verbetering en remediëring is ingebakken in de decretale bepalingen en in de Commissie van Toezicht. De rapporten zijn tot tevredenheid van de spreekster een bron van interactie met directies en opvoeders. Het is nooit de bedoeling geweest louter vast te stellen waarna de politiek op basis van het jaarverslag het proces kan voeren. Het gaat erom rechten dagelijks te garanderen op de werkvloer ter verbetering van de situatie.

De vaststellingen, waar niemand omheen kan, zijn met de nodige nuance bekeken. De verontwaardiging over de zaken die moeten verbeteren, is niet kleiner omdat ze niet openlijk wordt geuit. Een aantal zaken evolueert gunstig, wat bewijst dat het werk van de maandcommissarissen rendeert. Er zijn nog geen gebundelde aanbevelingen want die worden in het jaarverslag verwacht.

Transparantie was belangrijk bij de opmaak van het voorstel van decreet. Het was immers de bedoeling ramen te openen in de voorzieningen om de maatschappij te laten meekijken. De ongenueanceerde wijze waarop dat is gebeurd, is betreurenswaardig omdat het broze vertrouwen erdoor beschadigd kan worden.

In een setting die kinderen en jongeren van hun vrijheid beneemt, is transparantie niet evident. Het Kinderrechtencommissariaat heeft daar in 2010 met zijn rapport Binnenstebuiten verandering in gebracht. Dat rapport leidde tot verontwaardiging maar ook tot initiatieven ter verbetering. Toen al is gezegd dat extern toezicht nodig is. Niemand mag vergeten vanwaar men komt.

De gevalideerde rapporten moeten aan de betrokken voorziening, het Kinderrechtencommissariaat en de Zorginspectie bezorgd worden. Het verklaart het begrip 'extern', wat door de maatschappij en niet door een overheidsorgaan betekent. Overleg en interactie ter verbetering zijn logisch. De gevalideerde rapporten zijn niet vertrouwelijk. Ze zijn daarom echter niet ongevoelig. De spreekster roept alle commissieleden op in de toekomst rekening te houden met deze gevoeligheid.

De gevalideerde rapporten worden aan de betrokken voorziening bezorgd. De validering van de rapporten mag bijgevolg niet op zich laten wachten. Een gevalideerd rapport, waar elke burger toegang toe heeft in het kader van de passieve openbaarheid van bestuur, dreigt zijn doel te missen als het blijft hangen op het niveau van directie of teamverantwoordelijke. De Commissie van Toezicht dient leidinggevenden daarvoor te sensibiliseren.

Doordat de Commissie van Toezicht al na amper enkele maanden inzicht verschaft in het leven in vrijheidsbenemende voorzieningen voor kinderen en jongeren, is de beoogde transparantie gehaald.

De maandcommissarissen kunnen hun decretale rol vervullen en kunnen rekenen op de medewerking van professionelen op de werkvloer.

Vaststellingen moeten in het rapport steeds in een bepaalde context geplaatst worden. Een aantal vaststellingen lijkt onaanvaardbaar, maar allicht ontbreekt de context om genuanceerd te oordelen. Als de context van belang is om een vaststelling te duiden, moet die worden meegegeven in de gevalideerde rapporten.

Een maandcommissaris maakt over elke vaststelling een opportuniteitsbeoordeling alvorens een initiatief te nemen. Extern toezicht is niet het aanvinken van een checklist maar maatwerk. Maandcommissarissen doen vaststellingen naar eer en geweten, en gaan na of een vaststelling herleid kan worden tot (on)geschreven interne regels. Wie een gevalideerd rapport doorneemt, moet kunnen uitmaken of die vaststelling een geïsoleerd geval is of zich op ruimere schaal voordoet.

Er is werk aan de winkel aan de infrastructuur van heel wat publieke voorzieningen. Tegelijk bevatten de gevalideerde rapporten heel wat positieve elementen.

De Commissie van Toezicht heeft een ruim mandaat maar is geen onderzoeksrechter. De maandcommissarissen kunnen twijfels over bepaalde vaststellingen meegeven. Twijfelen aan een vaststelling, is in geen geval een tekortkoming.

Vaststellingen over het beleid dat een voorziening voert, moeten met de nodige behoedzaamheid worden gelezen. Opvoeden en jongeren steunen in hun ontwikkeling is ook in deze setting mensenwerk, wat impliceert dat medewerkers fouten kunnen maken.

De vaststellingen gaan over de wijze waarop het leven in de voorzieningen wordt georganiseerd en door de jongere wordt beleefd in concrete situaties. De vraag die men moet stellen is waarom de zaken aldus worden aangepakt. Het is een goede zaak dat de maandcommissarissen daarop toezien en daar kritische vragen over stellen, alleen al vanwege de vaststelling dat de macht der gewoonte snel binnensluipt. Het kan ertoe leiden dat directie en medewerkers naar een andere aanpak zoeken. Tegelijk kan het maandcommissarissen in de gelegenheid stellen om jongeren een en ander te duiden.

Een aantal vaststellingen verdient zowel intern als extern meer reflectie met alle betrokkenen. Deze dynamiek wordt decretaal beoogd. Een decreetgever kan grenzen trekken en mogelijkheden bieden maar niet in de plaats treden. Cliëntenorganisaties als Cachet geven bijvoorbeeld feedback op basis van hun ervaring. Na de structurele verankering van de erkende cliëntenorganisaties zullen zij de gevalideerde rapporten automatisch ontvangen.

CD&V hoopt dat deze rapporten niet alleen leiden tot bespreking en reflectie onder professionals maar ook onder studenten.

Bepaalde vaststellingen komen meermaals terug en hebben betrekking op handswijzen die ook juridisch getoetst moeten worden. Een voorbeeld is de beperking van het contact met de buitenwereld.

Instituties creëren evidenties die zelden in vraag worden gesteld. De structurele bevinding geldt voor talloze structuren in alle beleidsdomeinen. Ook over concrete praktijken, die al sedert jaar en dag gedijen, moet twijfel mogelijk zijn.

Er is altijd en in tal van sectoren een spanningsveld geweest tussen het pedagogische raamwerk en fundamentele rechten. Het werd echter niet altijd geëxpliciteerd. Door het in concrete situaties te benoemen, beantwoordt de Commissie van Toezicht aan het decretale opzet. Velen moeten daarmee aan de slag.

Wanneer vaststellingen het niveau van de voorziening overstijgen, moeten beleid en voorzieningen zich aangesproken voelen. Plaatsingen worden soms als oneigenlijk aangevoeld. De externe time-out in gemeenschapsinstellingen lijkt problematisch. De draagkracht van voorzieningen wordt op de proef gesteld door de aanwezigheid van jongeren met een psychiatrische problematiek. Er is de

bepaalde beschikbaarheid van consulenten van de sociale dienst van de jeugdrechtsbanken. Er is bezorgdheid over vervolghulp, uitstroom en toekomstperspectieven. Ook afzondering verdient bezinning. Dat alles verdient steeds nuance en context. Het gaat om moeilijke situaties, waarin jongeren verkeren en waarmee opvoeders en directie moeten omgaan.

De maandcommissarissen schenken uitdrukkelijk aandacht aan het positieve. Opvoeders mogen zich aangesproken voelen. Dat bleef helaas onderbelicht in de media. Omdat alleen maar negatieve elementen naar buiten zijn gekomen en vanwege de potentiële gevolgen daarvan voor de voorzieningen en het gevoel dat bij opvoeders kan ontstaan, wil de spreker een aantal positieve zaken aanhalen.

Het opvoedend personeel van De Zande in Ruiselede maakt tijd voor jongeren na een zware ontgoocheling. De dossierbesprekingen gaan over meer dan verblijf en gedrag. Er is oog voor externe leefomstandigheden en de thuiscontext om de jongere te duiden. Een info-overdracht tussen opvoeders schenkt veel zorg aan het (slaap)medicatiegebruik van een jongere. Opvoeders proberen de bewonersraad positief en actief in te vullen. Opvoeders proberen naar positieve zaken te zoeken. Opvoeders springen creatief om met het eten door restjes te verwerken in maaltijden die de jongeren graag lusten. De inzet van de opvoeders wordt door de jongeren gewaardeerd.

In Beernem vertellen meisjes in de onthaalleefgroep over de ondraaglijke hitte en drukken hun appreciatie uit voor de extraatjes van de opvoeders: een voetbad om af te koelen en een ventilator op de kamer. De kamerdeuren mogen soms openblijven. Het doet hen deugd verzorgd te worden door de opvoeders in plaats van steeds het strenge regime te ondergaan. Een meisje signaleert dat ze een goede individuele begeleider heeft. Dankzij zijn hulp heeft ze een planning voor haar herexamens en ziet ze het zitten.

Er zijn positieve zaken aangehaald over elke voorziening. Er gebeurt enorm veel goed werk in de voorzieningen. De appreciatie is groot voor iedereen die er dagdagelijks gemotiveerd werkt. Zij verdienen ondersteuning.

Aan de Commissie van Toezicht kan niet worden verweten dat ze niet overal voldoende bekend is. Elke maandcommissaris zal zijn rol – niet het minst ten aanzien van de betrokken jongeren – permanent moeten uitklaren.

De beoogde externe klachtenregeling mag geen voorwendsel zijn om intern niet te blijven werken aan een cultuur waarin problemen, conflicten of klachten bespreekbaar zijn in de relatie tussen cliënten, begeleiders, opvoeders of directies. Een externe klachtenregeling maakt een interne klachtenregeling, die onderdeel is van het kwaliteitssysteem, niet overbodig.

Meermaals wordt vastgesteld dat jongeren niet vertrouwd zijn met hun rechten. Hoe kunnen inspanningen op dat vlak beter? Daarbij moet rekening worden gehouden met de verschillen tussen jongeren. Met de structurele erkenning van cliëntenorganisaties zal men stappen vooruit kunnen zetten op dat vlak.

De commissie heeft kennis kunnen nemen van de verslagen en van het geleverde werk. De commissie heeft vaststellingen gelezen die aangepakt moeten worden. De spreker erkent dat men samen naar verbetering zal moeten zoeken, maar roept op niet uit het oog te verliezen vanwaar men komt. De Commissie van Toezicht is niet in het leven geroepen om het Vlaams Parlement een verslag te bezorgen waarmee een politiek proces gevoerd kan worden van bepaalde voorzieningen. De bedoeling van de Commissie van Toezicht is informatie bezorgen waarmee men samen en op een positieve manier aan de slag kan. Dat

er in de beginfase zaken opduiken die verwondering of verontwaardiging wekken, was te verwachten. Tot voor enkele decennia werd de welzijnssector geregeld door administratieve richtlijnen. Een cliënt was hoogstens iemand die in een voorziening verbleef en verzorgd moest worden. Na verloop van tijd is werk gemaakt van regelgeving die de positie van de cliënt uitklaart, evenwel zonder rechtstreeks afdwingbare aanspraak. Het Kinderrechtencommissariaat vervult zijn rol ten aanzien van alle betrokkenen al sinds jaar en dag, zowel in concrete situaties als bij tekortkomingen en inbreuken met een algemene draagwijdte. Het Kinderrechtencommissariaat hanteert het EVRK als leidraad. Vrijheidsbeneming van kinderen, jongeren en van uitgeprocedeerde gezinnen verdwijnt niet van de radar. Er is het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp. Er zijn de recente thematische rapporten van de Zorginspectie over thema's waarover lang een taboe heerste. Het is altijd de ambitie geweest het toepassingsgebied te verruimen van het decreet van 10 maart 2017 houdende het externe toezicht en de externe klachtenregeling bij voorzieningen voor vrijheidsbenemende opvang van kinderen en jongeren. Het is goed dat daar niet te voortvarend mee aan de slag is gegaan.

Katrien Schryvers hoopt dat met het decreet een belangrijk baken is uitgezet in de rechtsbescherming van welzijnscliënten. Het belang zal verder blijken in andere domeinen van het welzijnsrecht. De focus op bejegening van kinderen en jongeren in vrijheidsbenemende settings is niet eenzijdig. Er wordt geen afbreuk gedaan aan het moeilijke werk dat dagdagelijks wordt geleverd in deze voorzieningen. Het extern toezicht staat niet los van de maatregelen ten behoeve van het personeel zoals bijvoorbeeld in het kader van agressie.

Afsluitend wordt de Commissie van Toezicht gefeliciteerd voor haar werk. Haar autonomie moet te allen tijde gerespecteerd worden. De spreekster wenst de commissie succes en roept haar collega's op positief aan de slag te gaan met wat wordt gemeld.

Bruno Vanobbergen zegt dat de Commissie van Toezicht op korte termijn heeft aangetoond dat het een bijzonder zinvol en waardevol toezichtinstrument is. Bij de start waren er immers veel vragen en onduidelijkheid, maar ondertussen is het voor alle betrokkenen duidelijk wat de Commissie van Toezicht kan betekenen.

Op basis van de verslagen kunnen op korte termijn prioriteiten bepaald worden voor jongeren in gesloten opvang. Daarover is overleg gepland met het agentschap Jongerenwelzijn.

Toen hij in februari 2018 de vraag van Lorin Parys naar inzage in de verslagen aan de leden van de Commissie van Toezicht voorlegde, was de reactie van de maandcommissarissen dat ze op dat ogenblik nog niet in staat waren om verslagen te valideren. Dat was een moeilijke kwestie omdat de Commissie van Toezicht op geregelde tijdstippen verslagen publiek moet maken ten behoeve van het agentschap Jongerenwelzijn, de Zorginspectie en het brede publiek. Bruno Vanobbergen heeft toen als voorzitter van de Commissie van Toezicht geoordeeld dat het beter was de verslagen nog niet publiek te maken. Wie in een felle zon kijkt, wordt verblind waardoor hij een aantal zaken niet meer ziet. Hij denkt niet dat hij te beschermend heeft opgetreden. Hij heeft geprobeerd de langetermijnwerking te vrijwaren.

Op de vraag of de werking van de Commissie van Toezicht gehypothekeerd is, wil hij niet te negatief antwoorden. Uit recente contacten met de voorzieningen blijkt dat het opgebouwde draagvlak niet weg is. De maandcommissarissen moeten met hun voorziening in gesprek gaan over wat gebeurd is. De Commissie van Toezicht moet, rekening houdend met het verlangen naar zonlicht en met de

kwetsbaarheid van haar werk, nadenken hoe ze in de toekomst op een zinvolle manier kan rapporteren. Wat openbaar wordt, moet voor elke lezer op korte tijd gemakkelijk leesbaar zijn. Dat wordt een belangrijke oefening waarover de Commissie van Toezicht samen met de politiek moet nadenken. De spreker is er zeker van dat men aldus tot een goede oplossing zal komen.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft de voorbije twee jaar al hard gewerkt aan het thema isolatie, fixatie en afzondering. Er zijn ten eerste gesprekken gevoerd met jongeren. Uit die gesprekken blijkt onder meer dat communicatie voor, tijdens en na afzondering cruciaal is. Er zijn goede praktijkvoorbeelden maar evengoed momenten waar het niet goed loopt. Dat traject wordt voortgezet in interactie met de Zorginspectie. Met jongeren uit verschillende soorten voorzieningen wordt nagegaan wat isolatie, afzondering en fixatie met hen doen. In het najaar van 2018 wordt dat onderzoek afgerond. Het Kinderrechtencommissariaat hoopt zo partner te zijn in een breder opzet. Thans zijn nogal wat voorzieningen aan het nadenken hoe dit thema vorm te geven opdat ervaring en perspectief van de jongere er een plek in krijgen.

Het pedagogische concept is complex. In zijn jaarverslagen heeft het Kinderrechtencommissariaat al herhaaldelijk gewezen op het belang om in overleg en samenwerking met de jongere te zoeken naar een pedagogisch concept dat het perspectief van jongere, opvoeder, voorziening en beleid een plek biedt. Daarbij dient bovendien rekening te worden gehouden met de vaststelling dat het om een gesloten context gaat. Sedert zijn aantreden als kinderrechtencommissaris hebben de gesloten instellingen verschillende sterke evoluties doorgemaakt. Het Kinderrechtencommissariaat is daarbij steeds een partner op afstand: er is bereidheid mee na te denken, zij het met het nodige respect voor zijn onafhankelijkheid.

Daarnaast verdient het aanbeveling meer in te zetten op intervisie tussen de verschillende voorzieningen. Voorzieningen spreken te weinig met elkaar over belangrijke thema's als afzondering, isolatie en fixatie, of over het pedagogische concept. Er zijn grote verschillen tussen wat in wezen gelijke voorzieningen zouden moeten zijn. Geschiedenis, context en doelpubliek zijn niet zonder belang, waardoor volledige uniformiteit allicht nooit mogelijk zal zijn. Dat belet niet dat voor de vermelde thema's werk moet worden gemaakt van meer uniformiteit. In onderling overleg moet worden gezocht naar gemeenschappelijke richtlijnen voor de voorzieningen van Jongerenwelzijn, maar ook van het VAPH en van de jeugdpsychiatrie. Het Kinderrechtencommissariaat gaat na hoe het dat proces kan ondersteunen.

Inge Schoevaerts zegt dat de Commissie van Toezicht decretaal verplicht is te rapporteren aan Zorginspectie. Zorginspectie zal daarnaast tijdens een volgend opleidingsmoment toelichting geven bij haar werking en het verschil met de maandcommissarissen. Klachtenbehandelaars van het Kinderrechtencommissariaat kunnen eveneens overleg plegen met de Zorginspectie over bepaalde klachten.

Het komt niet alleen de Commissie van Toezicht toe aanbevelingen te formuleren voor een betere samenwerking met de consulenten van de sociale dienst van de jeugdrechtbank en met andere partners van de integrale jeugdhulp. Ook het Kinderrechtencommissariaat draagt daartoe bij, bijvoorbeeld door telkens in zijn jaarverslag input te geven. Op het terrein lopen er al veranderingen. Om partners van de integrale jeugdhulp te betrekken, is het belangrijk elkaar te kennen. In de gemeenschapsinstellingen worden bijvoorbeeld gedeelde trajecten opgezet. Private voorzieningen maken van bij de opname kennis met de jongere die in een later fase kan doorstromen. Op die manier leert men elkaar kennen en wordt de latere dossieroverdracht zorgvuldig voorbereid.

Om de toegang tot de (geestelijke) gezondheidszorg beter te verzekeren, moet een beroep worden gedaan op outreaching. De geestelijke gezondheidszorg wordt in de gesloten voorzieningen binnengebracht om later een zorgzame overdracht mogelijk te maken. Het aantal psychologen per campus verhogen, zou ook een stap vooruit betekenen. Op dit ogenblik is het zoeken naar expertise-uitwisseling tussen voorzieningen. Er zijn al stappen gezet. De partners zoeken en vinden elkaar.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft al meegewerkt aan de ontwikkeling van een visie op jongeren met een complexe problematiek. Bij gebrek aan pasklare oplossingen kan op korte tijd onmogelijk uitgeklaard worden hoe met deze groep om te gaan. De complexiteit kan te wijten zijn aan psychische capaciteiten of een psychiatrische stoornis maar kan eveneens vervat zijn met het milieu waaruit ze voortkomen. Zijn de problemen vervat op verschillende levensdomeinen of moet enkel het delict bekeken worden? Benadert de samenleving jongeren die op jeugdige leeftijd een delict hebben gepleegd met zorg en ondersteuning of met straffen?

Een gemeenschapsinstelling zou jongeren een document laten ondertekenen waarop staat aangegeven of ze beroep hebben aangetekend waardoor ze privileges zouden verliezen. De maandcommissaris in kwestie benadrukt dat de jongeren niet onder druk worden gezet om dergelijk document te tekenen, noch om al dan niet beroep aan te tekenen. Bij de intake wil de instellingen zicht hebben op de situatie. Wanneer een jongere tegen een beslissing beroep aantekent, bevriest het mandaat van de jeugdrechter. De jeugdrechter kan op dat ogenblik geen beslissingen meer nemen over bijvoorbeeld weekendbezoek of uitgaanspermissie. Dat zijn de zogenaamde privileges. De instelling wil duidelijkheid over het dossier. In de verslagen moet de context voortaan beter geduid worden.

Iedereen mag verbouwereerd zijn over het onderwijs dat niet alle richtingen kan aanbieden. Men gaat aan de slag met deze vaststelling. De voorzieningen en Jongerenwelzijn hebben al aangekaart dat het onderwijs beter kan.

Dirk Pée gaat in op de vraag of de ondernomen acties voelbaar zijn. Er wordt gerefereerd aan het voorval van 21 november 2017 toen een jongere met suïcide heeft bedreigd nadat hij veertien dagen in een isoleercel had doorgebracht. Daarnaast is er in januari 2018 gestaakt als reactie op de integratie van meisjesleefgroepen in een instelling die daarvoor uitsluitend uit jongensleefgroepen bestond. Hij is van oordeel dat die integratie goed verloopt, wat door de meisjes wordt bevestigd. Er is in de eerste plaats gestaakt vanwege het zogenaamde 'capacity management'. De spreker heeft – zonder tot conclusies te willen komen – vastgesteld dat absentisme en personeelwissels relatief hoog zijn.

Er zijn enkele structurele problemen: sanctioneringsbeleid, opleidingen en de motivatie van bepaalde medewerkers. Het sanctioneringsbeleid is niet consequent. Regels zijn niet duidelijk afgelijnd. Er is hoogstens een sanctioneringscultuur. Voor het minste wordt er gestraft. Isolatie wordt vaak onder de radar toegepast in een leefgroep. Het zogenaamde M1-regime betekent dat een jongere een hele dag op de kamer moet doorbrengen.

Een opvoedster van de meisjes in time-out heeft bij gebrek aan draagvlak een probleem gesignaleerd. Time-out gaat om meisjes die even buiten hun voorziening worden geplaatst om tot rust en herstel te komen. In de praktijk worden ze de eerste dag 13 van de 14 uur eenzaam op hun kamer opgesloten. Dat neemt geleidelijk af. Die jongeren kunnen 's avonds niet slapen omdat ze een

hele dag op hun kamer hebben doorgebracht. Dat wordt verder opgenomen door het Kinderrechtencommissariaat.

Er is intern en extern onderwijs. De vraag rijst in welke mate het interne onderwijs onderwijs is. Het lijkt er eerder op dat de jongeren gewoon worden beziggehouden op een twijfelachtige wijze, terwijl het gaat om jongeren die al gehandicapt in het leven staan.

Een conflict met een opvoeder kan ertoe leiden dat een jongeren die extern onderwijs volgt, veertien dagen geen les meer kan volgen. Daar is de maandcommissaris op gewezen door de leerlingenconsulent van de voorziening.

Bij een eerste bezoek heeft een opvoeder de maandcommissaris gemeld dat hij totaal op is en tevreden is dat hij zijn ziektejaren kan opnemen. Een andere opvoeder zegde elders een vaste plek te hebben gevonden. Een andere had het moeilijk met de wijze waarop met de jongeren wordt omgesprongen. Hij vond echter geen gehoor in de organisatie. Opvoeders zijn niet allemaal even gemotiveerd. Ze vervullen een uitvoerende rol. Er wordt niet altijd naar hen geluisterd. Ze geven aan dat Brussel vaak beslissingen neemt zonder te weten hoe het er echt aan toegaat.

De kernvraag is wie de klant is: de jongeren of de samenleving/overheid? Alles start met de vraag op welke wijze men met de klanten omgaat.

Annelien Coppeters gaat in op de vraag naar de impact van de infrastructuur op het dagelijkse leven in de voorzieningen. Zij heeft betrokken opvoeders ontmoet. Sommigen geven de voorkeur aan het oude gebouw waar het gezelliger en huiselijker is. De jongeren zijn er nabijer dan in de nieuwbouw. De jongeren vinden het nieuwe gebouw leuk om naar te kijken. Er is veel licht maar zij wonen er en willen het daarom soms wat donkerder, al was het maar om televisie te kijken. De infrastructuur heeft invloed op jongeren en opvoeders. In de onthaalleefgroep krijgen de jongeren een grote kamer toegewezen. De inrichting ervan nodigt niet onmiddellijk aan tot goede voornemens, maar de opvoeders maken plannen om het samen op te frissen met eigen verfrestjes. Ze zijn gemotiveerd en bereid om het zelf op te knappen. Voor bepaalde leefgroepen is dat ook nodig. De maandcommissaris hoopt dat naar de mening van de jongeren die er verblijven en de opvoeders wordt geluisterd. Wat vinden de jongeren een aangename omgeving? Wat vinden de opvoeders praktisch en hebben ze nodig om te functioneren?

Jochen Devlieghere dankt voor de appreciatie voor en het vertrouwen in het (onzekere) werk dat de maandcommissarissen leveren. De maandcommissarissen brengen het zonlicht in de voorzieningen. Wat ze vaststellen, schrijven ze op in hun verslagen. Door zaken te bespreken met de directie, brengen ze samen het zonlicht binnen. Zaken worden voorts besproken op de Commissie van Toezicht of met het Kinderrechtencommissariaat. Dat gebeurt allemaal met in het achterhoofd de bedenking dat ze achteraf geen aftersun kunnen toebrengen. Het zonlicht dat de maandcommissarissen door een kier laten schijnen, is niet het zonlicht waarover het de voorbije weken ging. De spreker denkt dat deze aanpak werkt en efficiënt is. Op korte termijn hebben de maandcommissarissen heel wat in beeld of zelfs in beweging gebracht. De jeugdhulp is – zeker als het van bovenaf komt – niet echt manoeuvreerbaar. Door in vertrouwen van onder uit te werken blijkt dat wel mogelijk. De spreker is door de voorziening die hij bezoekt, uitgenodigd om samen hun pedagogische visie te herdenken vanuit het kinderrechtenperspectief. Allicht was dat niet mogelijk geweest zonder de Commissie van Toezicht en de wijze waarop ze optreedt.

Dankzij de intensiteit van de samenwerking van de voorbije periode, kan het opgebouwde vertrouwen tegen een stootje. De maandcommissarissen gaan verder op de ingeslagen weg. Ze hopen echter dat even rustig te kunnen doen als de voorbije maanden. Ze hopen dat samen met de commissieleden te kunnen doen omdat is aangetoond dat het veld wel degelijk in beweging raakt, en dat in het belang van de levenskwaliteit van jongeren die in een preciaire levenssituatie zitten.

Lorin Parys is tevreden dat het tot de essentie is gekomen en dat klare taal wordt gesproken. Hij maakt zich zorgen over het inconsequente sanctioneringsbeleid en de wijze waarop jongeren in time-out verblijven, mede omdat de toestand verschilt van voorziening tot voorziening, leefgroep tot leefgroep en begeleider tot begeleider. Dit essentiële punt moet snel worden aangepakt.

Er is al meermaals gehamerd op de problemen met het onderwijs in de voorzieningen. Intern onderwijs wordt als bezigheidstherapie weggezet. Jongeren die met een handicap vertrekken, worden met een nog grotere handicap opnieuw in de samenleving geplaatst omdat ze geen opleiding hebben genoten.

Iedereen heeft benadrukt onder de indruk te zijn van wat de personeelsleden van de gemeenschapsinstellingen dagelijks doen. Maar als een aantal mensen kampt met motivatieproblemen en als er volgens de kinderrechtencommissaris geen of onvoldoende intervisie is tussen de verschillende voorzieningen, dan is er een managementprobleem en moet er een crisismanager aangesteld worden om een aantal belangrijke punten, die niet in overleg met de directie van de voorzieningen aangepakt kunnen worden, snel aan te pakken.

Op de interessante vraag wie de klant is, luidt het antwoord volgens Lorin Parys de jongere. Als alle jongeren zodanig behandeld worden dat ze beter uit de voorzieningen komen, dan is ook de gemeenschap een dienst bewezen. De pijnpunten moeten snel opgelost worden. Daar moet iedereen op een volwassen wijze werk van maken in een debat dat zonlicht verdraagt.

Maandelijkse rapportage is decretaal verplicht. Er kan over gedebatteerd worden of dat een verstandige aanpak is. Het is evenwel vreemd dat zij die het decreet moeten uitvoeren ook beslissen welke decretale bepalingen worden uitgevoerd. Het komt het Vlaams Parlement toe dergelijke bepalingen aan te passen.

Het is vreemd dat slechts een beperkt deel van de jongeren in de gemeenschapsinstellingen op de hoogte is van zijn rechten. Het gaat om jongeren die feiten hebben gepleegd en om jongeren die beschermd worden omdat ze slachtoffer zijn. Zij zitten daar voornamelijk samen. Bij de instroom zou men de jongere standaard moeten informeren over zijn rechten. Lorin Parys hoopt op dit vlak snel verandering te zien. Hij wil daar niet mee wachten: iemand moet de verantwoordelijkheid nemen om al deze fundamentele punten in de volgende verslagen op te lossen. Dat moet de ambitie zijn van de maandcommissarissen, de politiek en het beleid.

Elke Van den Brandt kijkt uit naar de eerste analyse van deze verslagen om er lessen uit te kunnen trekken. Tegelijk brengt ze veel vaststellingen in verband met reeds bekende problemen. Deze verslagen zijn niet de eerste inkijk in de jeugdhulp. Het is mooi dat opvoeders met verfstrepsjes lokalen opruimen maar onderhoud van de infrastructuur is fundamenteel en vereist daarom voldoende budget. Er zijn middelen vrijgemaakt voor infrastructuur maar thans verblijven die jongeren nog steeds in te kleine kamers of leefgroepen.

Roepen dat het een schande is, is cynisch als politici vervolgens nalaten op te lossen wat ze zelf kunnen oplossen. In zijn advies bij het nieuwe jeugddelinquen-

tierecht zegt de kinderrechtencommissaris duidelijk wat er anders moet. Wie zegt dat het personeel zelf tijd zou moeten hebben om even met de jongeren te praten, kan er tijdens de begrotingsopmaak voor zorgen dat het personeel daar tijd en ruimte voor krijgt. Als voor de zoveelste keer wordt aangehaald dat er in de gemeenschapsinstellingen jongeren verblijven die daar niet thuishoren, moet er een aanbod gecreëerd worden voor deze doelgroep. Daarvoor moeten middelen vrijgemaakt worden in de begroting voor 2019. Wanneer het Vlaams Parlement in de mogelijkheid verkeert om verantwoordelijkheid te nemen, moet het dat ook doen.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Elke VAN DEN BRANDT
Lorin PARYS
Vera JANS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

EVRK	Europees Verdrag voor de Rechten van het Kind
GES	gedrags- en emotionele stoornis
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap